



ZICHTBAARHEID VAN NON-FORMELE EDUCATIE VOOR VOLWASSENEN – EEN PRAKTIJKVOORBEELD:

> Engage4BIO, een Europees project dat lokaal landt <

Kader van het project

Voor het verduidelijken van wat we deden voor het project Engage4BIO in 2025 en in aanloop naar de activiteit eind 2023 en 2024, schetsen we eerst het kader van het project. Learn for Life is als aangesloten organisatie bij de EAEA, samen met de Hongaarse en Oostenrijkse partner meegegaan in de Horizon 2020-aanvraag voor het project Engage4BIO. Het doel van dit project was om de circulaire, duurzame bio economie en duurzame regionale ontwikkeling te versterken. Hierin speelt de ontwikkeling van circulaire economie een belangrijke rol. Learn for Life werkte in EAEA-verband in dit project samen op het gebied van vijf waardeketens: bio-based en duurzame verpakking (Finland); landbouw en agrofood (Hongarije); blauwe bio-economie (Italië); hout en interieur (Oostenrijk) en circulaire en bio-based textiel in Nederland.

Deelname project aan de ‘workshop leren’ december 2023

In het najaar van 2022 vond de tweedaagse aftrap van het project plaats in Linz (Oostenrijk), waar Learn for Life ook aan deelnam. Overleg door de projectpartners uit de vijf landen vond maandelijks online plaats. In december 2023 verzorgde Learn for Life samen met de hoofdpartner en co-partner in Nederland, resp. WUR en ArtEZ, een ‘workshop leren’ in de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Locatie van de workshop was het openluchtmuseum Arnhem. De voorbereiding van de workshop deed Learn for Life in samenwerking met de EAEA, waarbij wij – zoals gezegd – als aangesloten organisatie aan het project deelnamen. Professionals op het terrein van textiel, grondstoffen en kunst die aan eerdere workshops van het project Engage4BIO van de WUR en ArtEZ deelnamen, deden ook nu weer mee, nu dus aan de ‘workshop leren’. Learn for Life droeg met de werving van deelnemers uit de sociaal-educatieve hoek, de maatschappelijke netwerken in het gebied aan. Op die manier raakten deze verbonden met de onderwijsnetwerken van WUR en ArtEZ. De vraag die in de ‘workshop leren’ voorlag was welke doelgroepen, thema’s en educatieve activiteiten aan de orde zouden moeten komen om in een latere, uitvoerende, fase in de vorm van een educatieve activiteit mee aan de slag te gaan. Een van de deelnemers aan de ‘workshop leren’ die Learn for Life inbracht was Noël Josemans van Spectrum, adviesorganisatie voor maatschappelijke vraagstukken in Gelderland. Resultaat van de workshop was meer in het algemeen, maar in het bijzonder ook aan de orde in de subgroep van Noël Josemans, aandacht voor mogelijke educatieve activiteiten over textiel voor burgers: volwassenen en jongeren buitenschools. Voor een verslag van de workshop leren, zie ook: [Training and mentoring- Netherlands Hub - Engage4BIO](#)

Initiatief en voorwaarden voor een activiteit non-formele educatie en informeel leren voor burgers

Al vanaf de start van het project in Linz, oktober 2022, hield Learn for Life een pleidooi voor een activiteit op het terrein van non-formele educatie voor volwassenen in plaats van de door WUR en ArtEZ ingebrachte bewustwordingscampagne. Na de ‘workshop leren’ nam Learn for Life in de loop van 2024 het initiatief om samen met Noël Josemans van Spectrum, aan een projectvoorstel, onderlegger, te werken voor de tijdens de ‘workshop leren’ aangevoerde doelgroep volwassenen en jongeren buitenschools. Vervolgens ontwikkelden we een plan voor een activiteit non-formele

educatie en informeel leren om dit voorstel te concretiseren. Het project werd door EAEA en de inhoudelijk coördinerende organisatie ZSI (Oostenrijk) goedgekeurd. We kregen vervolgens toestemming van de EU om voor de realisatie van het project met ons budget Spectrum in te huren. Het project hebben we besproken met de contactpersonen van de WUR en ArteEZ waar we eerder ook al mee te maken hadden voor de workshop leren. Zij werden enthousiast na de uitwerking van ons plan, vonden het een goed idee om zo mogelijk samen te werken en wezen ons op een netwerkbijeenkomst in Arnhem, in november 2024.

Netwerkbijeenkomst november 2024 in Arnhem

Op deze netbijeenkomst in november waren beide organisaties, Spectrum (Noël Josemans) en Learn for Life (Margreeth Broens) aanwezig. Tijdens die bijeenkomst raakte de gemeente Arnhem geïnteresseerd in ons project en kwamen we tevens in contact met Route Circulair, adviesbureau in Utrecht. Route Circulair ondersteunt de gemeente Arnhem op het gebied van circulaire economie. Een kink in de kabel ontstond toen onze contactpersoon bij de gemeente Arnhem eind december 2024 moest laten weten dat ze, door het vertrek van een collega, niet in staat was om aan ons project mee te werken. Nadere kennismaking met Route Circulair, Eva van der Nat, leidde tot interesse van die organisatie voor ons project. Zij dacht goed met ons mee en hield ons enthousiast. Tijdens de genoemde netwerkbijeenkomst in november werden we al geattendeerd op de netwerkbijeenkomst over circulair textiel van de gemeente Arnhem in februari 2025. We zouden deze netwerkbijeenkomst gebruiken om onze educatieve activiteit onder de aandacht te brengen. Deze netwerkbijeenkomst, zo bleek in januari, laste de gemeente af en zou worden verplaatst naar een latere datum. Een nieuwe datum voor die netwerkbijeenkomst was er nog niet. Opnieuw betekende dit dat we een gelegenheid om te netwerken misten.

Keuze voor activiteit medio maart of april

We stonden toen voor de keuze met onze samenwerkingspartners WUR en ArteEZ: 1) medio maart in de Week van de Circulaire Economie onze gezamenlijk te organiseren activiteiten plaats te laten vinden, in de week waarin toch al aan duurzaamheid werd gewerkt, ook door andere organisaties of 2) onze activiteit uit te stellen tot later, in april. Uitstel tot april betekende dat we weliswaar meer tijd voor de voorbereiding hadden maar in dat geval zaten we tegen de uiterste termijn van het project Engage4BIO en de verdere doorloop aan. We kozen voor de zekerheid voor de activiteit in maart, in de Week van de Circulaire Economie, in de wetenschap dat de activiteit toch in een setting van duurzaamheid zou plaatsvinden maar dat we weinig tijd overhielden voor de voorbereiding van de activiteit: werving en activering en – niet onbelangrijk – het vinden van een ruimte om de bijeenkomst plaats te laten vinden. Weinig tijd bleef over omdat ook nog de carnavalsvakantie in die voorbereidingstijd viel.

Spectrums werkzaamheden voor de gezamenlijke netwerkbijeenkomst

De hoofdbetrokkenen bij dit project uit de maatschappelijke netwerken over textiel met non-formele educatie waren naaidocenten en via hun educatieve activiteit burgers: volwassenen en jongeren buitenschools. Deze netwerkpartners waren alleen nog maar geïnventariseerd. De inzet van Noël Josemans, adviseur en opbouwwerker met expertise en affiniteit op het gebied van duurzaamheid, was daarbij cruciaal. Noël heeft in de korte tijd die ons nog restte voor de activiteit zou plaatsvinden zijn kennis van de lokale situatie ingezet om een passende ruimte te vinden voor de gezamenlijke activiteit met de WUR en ArteEZ. Dat werd Rozet, maatschappelijke instelling voor taal, kunst en cultuur (inclusief cultureel erfgoed). Hij nam daarbij het vinden, bezoeken en regelen van de ruimte op zich, met alle te nemen hobbels van dien. Tegelijkertijd gebruikte hij zijn kennis van de lokale netwerken om in contact te komen met naaidocenten en hun cursisten. Concreet schreef hij de naaidocenten per mail aan, ging erop af toen ze niet reageerden en zorgde er binnen de korte tijd van

3 weken die we nog hadden voor, dat er 6 naaidocenten op de netwerkbijeenkomst kwamen. Het bleek te kort dag om ook de cursisten kleding te laten maken en de cursisten deze kleding met een wedstrijdelement tentoon te laten stellen tijdens de bijeenkomst, het uiteindelijke resultaat van de non-formele educatieve activiteit voor volwassenen. Duidelijk is opnieuw dat outreachend werken een noodzakelijke stap is in het proces van non-formele educatie voor deze educatieve activiteit, om deze doelgroep volwassenen en jongeren buitenschools te bereiken. Uiteindelijk heeft Noël ook het programma ontwikkeld in samenwerking met de WUR en ArtEZ en de bijeenkomst geleid.

Netwerkbijeenkomst onder de vlag van Fibershed

De bijeenkomst vond plaats op woensdagmiddag 19 maart, tijdens de Week van de Circulaire Economie onder de vlag van Stichting Fibershed Nederland in Rozet. Fibershed, initiator van de Week van de Circulaire Economie heeft als motto: 'verandering begint bij bewustwording'. De organisatie maakt zich sterk voor de transitie naar een lokale, circulaire en regeneratieve textiel- en kledingsector en ontwikkelt ook lesmateriaal voor het onderwijs.

Programma

Het programma bestond uit kennismaking tussen de deelnemers van de beide, onderwijs- en maatschappelijke netwerken met een toelichting op hun werk; de WUR leerde ons over de kleding van de pop-up tentoonstelling 'WUR Fossil Free Wardrobe': kleding van kunststof tot bio based textiel. Noël Josemans leidde vervolgens 'Het goede gesprek', de paneldiscussie over het belang van cross-sectorale samenwerking in de regio tussen onderwijs & wetenschap, ondernemers, overheden en inwoners. Spectrum en Learn for Life brachten ons maatschappelijke netwerk in; WUR en ArtEZ hun onderwijsnetwerk. Op deze manier maakten deze netwerken kennis met elkaar en raakten deze verknoopt. Hoe een en ander met elkaar samengaat blijkt uit het volgende. Rozet raakte geïnteresseerd in het thema circulaire textiel en de doelgroep volwassenen. De organisatie besloot verduurzamen van textiel als thema op te nemen en deel te nemen aan vervolgevenementen van mode en fashion in mei en juni. Tijdens de netwerkbijeenkomst van de gemeente Arnhem in april 2025 maakte Learn for Life een afspraak voor een interview met een naaidocent die ook aanwezig was op onze netwerkbijeenkomst in maart. Zij sprak tijdens het interview haar waardering uit voor onze bijeenkomst boven die van de gemeente Arnhem omdat zij deze inspirerender vond door de aanwezigheid van gelijkgestemden die samen verder wilden, in plaats van het tegenover elkaar, op afstand van elkaar staan van gemeente en onderwijs- en maatschappelijke netwerken.

Wat lukte uiteindelijk niet?

Het was te kort dag om ook de cursisten kledingstukken te laten maken en deze tentoon te stellen, met een wedstrijdelement. Noël bezocht ook jongeren buitenschools, maakte ze warm voor de activiteit. Ze beloofden te komen maar kwamen niet opdagen, waarschijnlijk hadden we moeten vertellen dat er ook een en ander te eten en te drinken was.

Afronding

De afronding van het project Engage4BIO bestond uit verslaglegging door Learn for Life van ons aandeel en onze aanwezigheid bij de internationale eindpresentatie van de projecten in Brussel in juni. Tussendoor hadden we zowel online bijeenkomsten met de inhoudelijk coördinerende Oostenrijkse organisatie ZSI (Zentrum für Sozial Innovation) als met EAEA waaronder ons project ressorteerde zie ook: [Netherlands Hub: Regional Collaboration and Accelerating the Transition to Circular Economy in Textiles - Engage4BIO](#).

Margreeth Broens

